

Silvia-Cristina Baumgarten

Televiziunea Română sub *Reflector*

Divertisment, propagandă și ideologie
în Republica Socialistă România
în perioada anilor '70

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2023

colecția **TEZE DE
DOCTORAT**

Coordonator: VLAD POPOVICI

ISBN 978-606-020-702-3

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României.

DTP și copertă:
Editura Mega

Redactor:
Robert Cincu

© Editura Mega, 2023

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	7
CAPITOLUL 1 – GENUL PROGRAMULUI: PROPAGANDĂ.....	19
1.1. Televiziunea	19
1.2. Propaganda	25
1.3. Persuasiunea	34
1.4. Audiența	35
1.5. Cenzura	39
1.6. Cultura	42
1.7. Ideologia	45
1.8. Genul	47
1.9. Discursul	51
1.10. Știrile	54
1.11. Actualitățile și știrile sportive	57
1.12. Talk-show-urile	59
1.13. Emisiunile de <i>lifestyle</i>	61
1.14. Documentarul	62
1.15. Divertismentul	64
1.16. Emisiunile pentru copii	66
1.17. Concluzii	67
CAPITOLUL 2 – LA ÎNCEPUT A FOST IMAGINEA.....	70
2.1. Primele experimente	70
2.2. „Generația de sub dud”	72
2.3. Colaborări externe	74
2.4. Careul de ași: Silviu Brucan, Octavian Paler, Ioan Grigorescu și Tudor Vornicu.....	77
2.5. Un nou telecentru, provocări noi.....	82
2.6. Abonamente noi, audiență nouă	85
2.7. La sediu nou, organizare nouă.....	90

2.8. Televiziunea Română emite cu normă întreagă	94
2.9. Televiziunea și partidul – o relație complicată	104
2.10. <i>Tezele din Iulie</i> – relația se complică și mai tare	107
2.11. Propaganda la loc de cinste.....	113
2.12. Concluzii	118
CAPITOLUL 3 – BREAKING NEWS ÎN EPOCA DE AUR.....	121
3.1. Actualitățile la raport.....	121
3.2. <i>Telejurnalul</i> nostru cel de toate zilele.....	123
3.3. Studiu de caz: Cutremurul care a zguduit (și) <i>Telejurnalul</i>	135
3.4. „Te dau la <i>Reflector!</i> ”	139
3.5. Anchetatorii micului ecran	146
3.6. Propaganda la control!	150
3.7. Emisiunile dedicate minorităților	152
3.8. Partidul, Ceaușescu...Televiziunea	155
3.9. Electoratul din fața micului ecran	176
3.10. Țara în care fotbalul era rege, iar gimnastica, regină	180
3.11. Concluzii	188
CAPITOLUL 4 – CULTURĂ SĂ FIE, DACĂ O CER INTERESELE PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, DAR S-O ȘTIM ȘI NOI!.....	191
4.1. <i>Teleenciclopedia</i> – emisiunea care a supraviețuit	191
4.2. „Învățați, învățați”, a zis Lenin	195
4.3. Școala la televizor sau <i>Teleşcoala</i>	204
4.4. Șoimi, pionieri și UTC-iști din toate județele, uniți-vă!.....	210
4.5. Serialele și cei mai aprigi critici: copiii	214
4.6. Partidul, Ceaușescu... pionierii.....	218
4.7. Concluzii	227
CAPITOLUL 5 – TELEDIVERTISMENTUL ȘI PĂCATELE SALE	229
5.1. De la <i>șopârlite</i> la <i>Cîntarea României</i>	229
5.2. Meniul pentru noaptea de Revelion: salată boeuf, <i>șopârlite</i> și Ceaușescu	242
5.3. La teatru din confortul propriei sufragerii	247
5.4. Magia cinematografului din afara Cortinei de Fier	255
5.5. Concluzii	263
CONCLUZII	266
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	279
ANEXE.....	287

INTRODUCERE

Încă de la începuturile sale, în anul 1956, Televiziunea Română a fost unul dintre instrumentele prin care vocea autorităților comuniste s-a făcut auzită – atât la propriu, cât și la figurat –, având ca rol primordial propagarea ideologiei comuniste. Pentru a-și legitima acțiunile și pentru a controla populația, partidul a lucrat permanent pentru impunerea viziunii sale, aparatul de propagandă funcționând intens atât în perioada în care Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a aflat la conducerea țării, cât și în perioada în care puterea a fost preluată de către succesorul său, Nicolae Ceaușescu. Românii au fost expuși la mesajele propagandistice ale partidului pe tot parcursul perioadei comuniste, iar Televiziunea Română a fost folosită frecvent de regimul comunist ca instrument principal de alterare a percepției publice asupra tuturor aspectelor relevante pentru societatea românească. Televiziunea a fost utilizată de Partidul Comunist Român pentru a-și conferi legitimitate, pentru a manipula populația, pentru a transmite doar acele valori și atitudini agreeate de regim, pentru a promova conducerea partidului și pe oamenii care au susținut idealurile comuniste și, nu în ultimul rând, pentru a modifica semnificația unor momente din istoria României, în favoarea istoriei partidului. Programele sale au urmat permanent tendințele de evoluție a politicii interne și externe a statului, reflectând atitudinea partidului față de evenimentele prezentate. Lucrarea de față propune o analiză a modului în care au evoluat diversele emisiuni ale Televiziunii Române în perioada cuprinsă între anii 1971 și 1980 și a tematicii abordate de către realizatorii lor, precum și a evoluției importurilor de programe din străinătate, urmărind tipologia și sursele acestora.

Interesul pentru acest demers analitic provine din faptul că situația Televiziunii Române în a doua perioadă a regimului comunist nu a fost debătută de istoriografia românească decât episodic, în timp ce televiziunilor din celelalte foste state din socialiste le-au fost dedicate lucrări ample. Prin conținuturile emisiunilor sale și prin impactul uriaș pe care programele sale

l-au avut – lucru datorat creșterii permanente a numărului de abonați –, televiziunea a devenit la începutul anilor '70 unul dintre actorii principali de pe scena propagandei românești, dar nu este de neglijat nici rolul său ca factor educativ și cultural. Dincolo de elementele propagandistice, românii s-au bucurat, cel puțin în prima jumătate a perioadei studiate, de programe de calitate, menite să îi ajute să se distreze și să își petreacă timpul liber într-un mod cât mai agreabil. Pe lângă emisiunile de varietăți autohtone, la acest scop au servit și programele preluate de la televiziunile străine, căci, pe măsură ce numărul orelor de emisie a crescut, TVR-ul a început să preia programe din afara țării.

Cea dintâi bornă cronologică, 1971, a fost aleasă pentru că anul respectiv a adus cu sine schimbări semnificative pentru Televiziunea Română, atât din punctul de vedere al emisiunilor, cât și din punctul de vedere al relației dintre resursele de care a beneficiat și necesarul de emisiuni pe care a trebuit să le producă pentru a livra publicului conținut de calitate după extinderea programului. Odată cu aceste schimbări, s-a prefigurat în grila de programe a Televiziunii Române tendința naționalistă care a marcat anii următori, fiind acordată o și mai mare atenție emisiunilor cu subiect patriotic. La nivel național, anul 1971 a fost marcat de emiterea *Tezelor din Iulie*¹, Televiziunii Române cerându-i-se creșterea ponderii emisiunilor dedicate muncitorilor și țăranilor, dar și selectarea mai atentă a producțiilor artistice difuzate. Chiar și așa, având în vedere toate aceste aspecte, se poate afirma că în 1971 Televiziunea Română s-a bucurat de cea mai bună versiune a sa de până atunci, având parte de investiții mari în aparatura și tehnica necesare transmisiunii și bucurându-se de o creștere permanentă a numărului de abonați și a puterii de receptare, de legături puternice de colaborare cu televiziunile externe, de producții premiate la festivalurile internaționale, de emisiuni care și-au fidelizat publicul de-a lungul anilor și emisiuni noi deopotrivă.

Studiul se încheie la finele deceniului al optulea, pentru marcarea a ceea ce considerăm a fi perioada de aur a Televiziunii Române, interval care a marcat atât momentul său de apogeu din punct de vedere tehnic și publicistic, cât și începutul decăderii, care prefigurează transformarea dezastruoasă din perioada anilor '80. Una dintre puținele lucrări de notorietate care a acoperit o mare parte a evoluției TVR-ului în perioada comunistă a fost semnată de Alexandru Matei. Publicată în anul 2013, cartea sa, *O tribună captivantă*.

¹ Discursul susținut de Nicolae Ceaușescu în fața Comitetului Executiv al PCR în data de 6 iulie 1971.

Televiziune, ideologie, societate în România socialistă (1965–1983), oferă o privire de ansamblu asupra TVR-ului, punând accentul pe cele mai importante aspecte ale evoluției Televiziunii Române și pe emisiunile cele mai apreciate de către telespectatorii români, fără însă a se opri și asupra producțiilor de mai mici dimensiuni care, deși mai puțin importante, au întregit grila de programe a TVR-ului. Chiar dacă abordează aspectele ideologice din programele televiziunii, cartea lui Alexandru Matei este mai mult o lucrare de sinteză, care are meritul de a fi prima lucrare propriu-zisă de istorie a Televiziunii Române. Într-un alt articol publicat în revista *Panoptikum* în anul 2018, alături de Annemarie Sorescu-Marinković, Alexandru Matei stabilește patru stagii ale evoluției Televiziunii Române: „faza romantică”, desfășurată între 1958 și 1965; „faza de expansiune”, desfășurată între 1965 și 1973; „faza de compromis”, care are loc între 1974 și 1984; și „faza de agonie”, în intervalul 1984–1989². Deși această structură poate fi folosită în studierea evoluției Televiziunii Române, considerăm că e de dorit o abordare proprie. Din acest motiv, lucrarea de față discută despre evoluția TVR-ului împărțind-o în trei mari etape: 1956–1970, perioada începuturilor și a marilor schimbări; 1971–1979, o adevărată „epocă de aur” a TVR-ului, respectiv 1980–1989, perioada „ceaușizării” Televiziunii Române, etapă în care emisiunile acesteia au devenit de-a dreptul nefrecventabile, din cauza prezenței obsedante a cuplului Ceaușescu.

Prima lucrare care abordează subiectul televiziunii în perioada comunistă a fost *Contribuții la cunoașterea radioteleviziunii române*, studiu documentar realizat în cadrul *Oficiului de presă și tipărituri al Radioteleviziunii Române* în anul 1972 sub coordonarea lui Victor Crăciun. Prezentând în capitolul introductiv viziunea lui Nicolae Ceaușescu despre televiziune, așa cum fusese ea exprimată în cadrul celui de-al X-lea Congres al PCR³, lucrarea ne arată perspectiva regimului comunist asupra Televiziunii Române. Sunt abordate cele mai semnificative momente din istoria televiziunii la nivel mondial, întemeierea Studioului Național de Televiziune și evoluția emisiunilor Televiziunii Române până în anul 1971, precum și baza tehnică a TVR-ului de la începutul anilor '70. Pe tot parcursul lucrării se păstrează un ton elogios la adresa Televiziunii Române, fiind prezentate succesele înregistrate în cadrul competițiilor internaționale, precum și pașii urmați în dezvoltarea programelor sale. Lucrarea este extrem de importantă, deoarece este prima de acest gen din spațiul românesc. Ea discută pe larg evoluția

² Alexandru Matei, Annemarie Sorescu-Marinković, „The Exceptionalism of Romanian Socialist Television and its Implications”, în *Panoptikum*, nr. 20, 2018, p. 175.

³ Congresul s-a desfășurat în perioada 6–12 august 1969.

Televiziunii Române, fiind totodată o exemplificare a implicării comuniste în literatura de specialitate dedicată TVR-ului. La elaborarea sa au colaborat câțiva dintre specialiștii Televiziunii Române de la acea vreme: Pavel Câmpeanu (Sondarea opiniei publice), Liviu Ionescu (Formațiile muzicale ale Radioteleviziunii), Viorica Marinescu (Emisiuni pentru străinătate) și inginerii Anton Necșulea, Nicolae Stanciu și Nicolae Wegner (Baza tehnică a Radiodifuziunii și Televiziunii). Chiar dacă oferă informații prețioase cu privire la Televiziunea Română, lucrarea acoperă doar o primă etapă a evoluției acesteia și, având în vedere că a fost publicată în timpul regimului comunist, poate fi considerată mai mult o sursă primară decât o lucrare care să se încadreze în literatura de specialitate.

O altă lucrare ce abordează subiectul televiziunii în perioada comunistă este *TVR – mărire și decădere. Televiziunea publică în România și modelele europene*, scrisă de Valentin Nicolau, director general al Societății Române de Televiziune în perioada 2002–2005. Autorul acordă în paginile cărții sale, publicată în 2009, un capitol întreg apariției și dezvoltării televiziunii, discutând atât rolurile sociale ale televiziunii, cât și evoluția TVR-ului în perioada comunistă, acoperind-o în întregime. Deși lucrarea discută pe larg în special aspecte ale televiziunii postdecembriste – evaluând activitatea sa în termeni în mare parte negativi –, capitolul dedicat perioadei comuniste reprezintă o sinteză pertinentă a celor mai importante momente din evoluția Televiziunii Române. Valentin Nicolau oferă una dintre primele perspective postdecembriste avizate asupra evoluției TVR-ului din timpul regimului comunist, fără însă a intra în detalii cu privire la conținuturile programelor sale. Lucrarea sa poate reprezenta o sursă de informare utilă pentru publicul larg cu privire la istoria Televiziunii Române, dar este departe de a se încadra în acei parametri specifici istoriografiei problemei. Oferind ca singură sursă pentru informațiile prezentate site-ului TVR, Valentin Nicolau nu a realizat o cercetare istorică propriu-zisă, ci doar a reprodus o serie de informații disponibile online, ca introducere pentru analiza sa dedicată Televiziunii Române de după căderea regimului comunist.

La rândul său, profesorul și istoricul Adrian Cioroianu a acordat televiziunii un studiu de caz în cartea sa *Pe umerii lui Marx*, bazându-se preponderent pe surse din arhiva personală a lui Pavel Câmpeanu. Studiul prezintă evoluția audiențelor la finalul anilor '60, analizează pe larg alegerile pentru Marea Adunarea Națională din anul 1975 și prezintă relația dintre dictatorul Nicolae Ceaușescu și postul național, caracterizând-o prin sintagma „prea mult, prea des, degeaba”. Istoricul Adrian Cioroianu reușește să schițeze în câteva pagini un portret al Televiziunii Române, aplecându-se asupra

tuturor stagiilor sale de evoluție și oferindu-ne o sinteză asupra modului în care Televiziunea s-a dezvoltat și mai apoi s-a deteriorat⁴.

Un alt istoric care a abordat tangențial problema Televiziunii Române, de această dată ca parte integrantă a sistemului propagandistic comunist, este Cristina Preutu. În lucrarea sa *Propaganda politică în România socialistă. Practici instituționale și tehnici de comunicare (1965–1974)*, publicată la Iași în 2017, istoricul realizează un studiu de caz asupra Televiziunii Române, pe care o prezintă ca fiind o „provocare a propagandei”⁵. Cristina Preutu prezintă viziunea regimului asupra rolului televiziunii în societatea românească, pentru ca mai apoi să acorde atenție și unor detalii tehnice specifice rețelei de televiziune, prezentând evoluția tehnicii TV pe tot parcursul perioadei comuniste. În cea din ultimă parte a cercetării sale, în care a abordat problema Televiziunii Române, autoarea s-a referit la specialiștii existenți în structura de conducere a televiziunii și la relațiile acestora cu alte posturi naționale din spațiul comunist, cercetarea sa aducând informații relevante. Sursele folosite provin din Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității și Arhiva de Documente a Radioteleviziunii Române, fapt care oferă o perspectivă suficient de amplă asupra problemei, chiar dacă este vorba doar despre un studiu de caz.

În ceea ce privește istoriografia străină, dedicată posturilor de televiziune naționale din țările socialiste europene, situația este ceva mai bună atât din punct de vedere calitativ, cât și din punct de vedere cantitativ. Un volum pe care l-am găsit a fi util în cercetarea de față a fost semnat de profesorul Eli M. Noam de la Universitatea Columbia și este intitulat *Television in Europe*. Fiind publicat în 1991 la editura Universității Oxford, studiul său prezintă nu doar televiziunile țărilor comuniste, ci și pe cele din țările capitaliste, încercând să ofere, așa cum sugerează și titlul cărții, o viziune de ansamblu asupra televiziunii pe continentul european. Printre statele socialiste cărora autorul le-a acordat un spațiu în cercetarea lui s-au numărat: Polonia, Germania de Est, Bulgaria, Iugoslavia și Ungaria. Din păcate, situația televiziunii din România socialistă nu s-a aflat în atenția sa, iar o limită a cercetării sale este lipsa surselor de arhivă, rezultatele enunțate de autor bazându-se în special pe literatura de specialitate existentă în domeniul istoriei televiziunii. Perspectiva pe care Noam o dă prin cartea sa este totuși utilă datorită comparațiilor pe care cititorul le poate face cu ajutorul informațiilor oferite de

⁴ Adrian Cioroianu, *Pe umerii lui Marx*, Editura Curtea Veche, București, 2005, p. 452.

⁵ Cristina Preutu, *Propaganda politică în România socialistă. Practici instituționale și tehnici de comunicare (1965–1974)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2017, p. 303.

autor, între situația televiziunilor vestice în a doua jumătate a secolului XX și evoluția câtorva dintre televiziunile țărilor comuniste.

O lucrare ce se referă doar la televiziunile naționale din statele est-europene este volumul *Popular Television in Eastern Europe During and Since Socialism*, coordonat de Timothy Havens, Anikó Imre și Katalin Lustyik. Lucrarea a fost publicată în anul 2012 la Editura Routledge și este dedicată divertismentului televizat din Europa socialistă. Studiile cuprinse în acest volum oferă informații prețioase despre colaborarea dintre țările Blocului estic în problema schimburilor de programe, dar și despre evoluția acestora și temele principale abordate în emisiunile de divertisment. Spre deosebire de lucrarea discutată anterior, acest volum a pus un mare accent nu pe istoria fiecărei televiziuni dintre țările comuniste studiate, ci pe relațiile pe care acestea le-au avut, unele față de altele, dar și față de televiziunile vestice. Lucrarea cuprinde și un capitol dedicat atât Televiziunii Române, cât și influenței pe care posturile de televiziune din Iugoslavia și Bulgaria au avut-o asupra publicului român. Studiul a fost semnat de istoricul român Diana Mustață și a prezentat pe scurt evoluția TVR-ului, folosirea istoriei ca material propagandistic în filmele românești și câteva date despre principalele emisiuni ale Televiziunii Române. Lucrarea în ansamblul ei este utilă pentru înțelegerea raporturilor dintre televiziunile din spatele Cortinei de Fier la finalul anilor '60 și începutul anilor '70, oferind o mai bună perspectivă asupra factorilor externi care au influențat programele Televiziunii Române în intervalul studiat. Lucrarea acoperă și evoluția televiziunilor din fostele state socialiste după anul 1990, referindu-se, pentru perioada postcomunistă, nu doar la televiziunile naționale, ci și la câteva dintre televiziunile comerciale a căror existență a fost permisă după căderea regimurilor comuniste.

La rândul său, lucrarea *Television Beyond and Across the Iron Curtain*, coordonată de Kirsten Bönker, Julia Obertreis și Sven Grampp, a adus în discuție o parte dintre aceste țări, studiile cuprinse în acest volum punând un mare accent pe colaborarea dintre posturile de televiziune ale țărilor comuniste, pe relația dintre televiziune și Războiul Rece și pe schimburile de programe efectuate între aceste țări și Statele Unite ale Americii. Publicată în 2016, la Cambridge Scholars, lucrarea oferă informații relevante pentru studierea evoluției posturilor de televiziune ale țărilor comuniste, printre ele numărându-se și televiziunile naționale din țări precum Albania și Iugoslavia, televiziuni care au fost de cele mai multe ori neglijate de istoriografia problemei. În ciuda așteptărilor create de titlul lucrării, *Televiziunea dincolo și de-a lungul Cortinei de Fier*, principala limită a acestei lucrări este însăși absența unui studiu dedicat României socialiste și televiziunii sale sau

care să amintească măcar în trecere de TVR. Lucrarea este împărțită în mai multe secțiuni tematice: perspective transnaționale și evenimente media, televiziune și *popular culture* și trecerea peste granițele lingvistice, respectiv viitorul televiziunii dincolo de Cortina de Fier. Abordând doar anumite aspecte, lucru datorat faptului că lucrarea este o colecție de studii dedicate televiziunilor din statele comuniste, cartea *Television Beyond and Across the Iron Curtain* oferă informații relevante cunoașterii domeniului, însă îi lipsește o abordare unitară.

Un model de bune practici este lucrarea cercetătoarei Anikó Imre, *TV Socialism*. Publicată în 2016 la editura Universității Duke, din Statele Unite ale Americii, lucrarea prezintă genurile de programe specifice televiziunilor naționale din spațiul est-european, prezentând diferite similarități între abordările realizatorilor de emisiuni, precum și diferențele dintre programele diferitelor țări socialiste, concentrându-se în special pe situația existentă în Republica Democrată Germană, Polonia și Ungaria, dar făcând și referiri la situația României socialiste și a Cehoslovaciei. Lucrarea debutează cu o pledoarie în sprijinul studiilor despre televiziunile socialiste, continuând apoi cu prezentarea tipurilor de emisiuni transmise de televiziunile comuniste menționate anterior, ca în final să discute despre nostalgia post-comunistă și modul în care au evoluat televiziunile naționale după căderea regimului comunist.

În ciuda faptului că Televiziunea Română nu a beneficiat de lucrări ample, există o mare diversitate de surse istorice care facilitează cercetarea, dintre care cele arhivistice dețin cea mai însemnată pondere. Fondul arhivistic cel mai relevant pentru studiul de față se regăsește în Arhiva de Documente a Societății Române de Televiziune. Intitulat *Radioteleviziunea Română*, el conține o mulțime de documente ale Televiziunii Române, printre care se numără planuri tematice ale emisiunilor, sinteze ale anchetelor realizate de Oficiul de Studii și Sondaje din cadrul TVR-ului, diverse informări despre evoluția unor programe ale televiziunii, planuri de perspectivă, barometre ale telerecepției și repertoriul programelor culturale. Având în vedere că documentele din Arhiva de Documente a Societății Române de Televiziune nu au filele numerotate, s-a optat pentru folosirea unui sistem de citare care să precizeze fondul arhivistic, numărul de inventar, indicativul, acolo unde el apărea, cota propriu-zisă a dosarului și numele documentului, pentru o mai ușoară identificare a fiecărei surse în parte. Pentru a determina implicarea Partidului Comunist Român în activitatea Televiziunii, au fost utilizate și documente din fonduri provenind de la secțiile Comitetului Central al PCR, *Cancelarie*, respectiv *Propagandă și Agitație*, disponibile în cadrul Arhivelor

Naționale Istorice Centrale. Volumele de interviuri *40 de ani de Televiziune* și *Confesiuni* realizate în cadrul TVR-ului după căderea comunismului sunt deopotrivă esențiale în înțelegerea evoluției televiziunii, deoarece oferă perspectiva personală a mai multor realizatori de emisiuni care au pus bazele televiziunii naționale în perioada studiată. Este de menționat și volumul memorialistic *Aventuri pe diagonală... De la sfârșit la început*, publicat în 1982 de Alexandru Stark, unul dintre reporterii apreciați de publicul român al acelei perioade.

Pentru completarea informațiilor, au fost utilizate și volumele de documente programatice, publicate în timpul regimului comunist, anuare statistice, enciclopedii de istorie a televiziunii și lucrări de specialitate ale unor istorici, ziariști și sociologi. Revistele *Radio TV* și *Cinema*, dar și alte periodice ale perioadei – precum *Scînteia* și *Flacăra* – au constituit la rândul lor surse relevante pentru reconstituirea programului emisiunilor de televiziune și a evenimentelor care au dus la modificarea acestuia de-a lungul perioadei studiate. O limită a cercetării de față a fost însă imposibilitatea accesării surselor media puse la dispoziție de Arhiva Televiziunii Române, situație compensată prin accesarea și utilizarea resurselor video disponibile în Arhiva digitală a Televiziunii Române disponibilă în portalul EUScreen și în contul Arhivei TVR de pe platforma YouTube.

În acest demers de cercetare a Istoriei Televiziunii, am utilizat analiza comparativă și descriptivă, pe baza folosirii exhaustive a documentelor, a surselor *edite* și a înregistrărilor programelor de televiziune din perioada studiată. Studiul efectiv al informațiilor disponibile în aceste surse primare și secundare a fost completat cu evaluarea lor critică, rezultatul reprezentând o sinteză a întregului material disponibil. A fost utilizată și analiza calitativă de presă, articolele revistei *Cinema* reprezentând surse primare relevante pentru tema propusă. Pentru identificarea modului în care au evoluat relațiile Televiziunii Române cu alte televiziuni naționale, a fost utilizată metoda analogică, prelucrând informațiile identificate în articolele și studiile de specialitate, precum și în documentele disponibile pentru cercetare, care acoperă acest subiect. Deși la prima vedere ar putea părea că între transmiterea serialului american *Mannix*⁶, a *Teleenciclopediei* și a emisiunilor de cântece și versuri patriotice nu a existat o reală legătură, această ipoteză este una absolut falsă. Televiziunea Română nu a împrumutat sau achiziționat programe vestice, și nu numai doar pentru a-și acoperi noul spațiu de emisie, chiar

⁶ Serial polițist american, produs în perioada 1967–1975, creat de scenariștii Richard Levinson și William Link.

dacă nici acest aspect nu este de neglijat, ci a preluat aceste emisiuni și le-a inclus în programul propriu, pentru a-l îmbunătăți și pentru a atrage tot mai mulți telespectatori în fața micului ecran. Un serial cu o popularitate ridicată precum *Mannix* a asigurat o atenție sporită a publicului față de programele televiziunii, audiența sa influențând în mod direct audiențele emisiunilor care l-au precedat, respectiv succedat. Intercalarea unor astfel de programe – care ar fi putut fi lejer considerate controversate din punctul de vedere al ideologiei regimului de la București printre emisiunile cu conținut propagandistic ale TVR-ului – le-a ajutat pe cele din urmă să fie mai vizibile în fața publicului. Este adevărat că același efect a fost obținut și de emisiunile-pilon ale Televiziunii Române: *Teleenciclopedia*, *Telejurnalul de seară*, *Reflector* și *Teatru TV*, dar numărul redus al producțiilor autohtone cu o astfel de notorietate ar fi fost o piedică în procesul de fidelizare a publicului românesc.

O primă ipoteză de lucru de la care pornește studiul de față este aceea că, în ciuda concepției instalate în istoriografia românească dedicată momentului enunțării *Tezelor din Iulie*, rolul acestora în viața Televiziunii Române a fost unul strict declarativ, neafectând în mod semnificativ programele transmise în perioada imediat următoare. Pentru a putea observa efectele *Tezelor din Iulie* asupra TVR-ului am analizat situația urmărind tipurile de programe, temele abordate de emisiunile televizate, ponderea și originea programelor străine transmise la televiziunea națională românească și eventuale schimbări de discurs provocate de aceste *Teze*. Scopul a fost acela de a evidenția situația individuală a Televiziunii Române în contextul evenimentelor din anul 1971, fără a considera că asupra sa au fost operate aceleași schimbări ca în cazul altor arii culturale. Totuși, chiar dacă au întârziat să apară, efectele *Tezelor din Iulie* și-au făcut simțită prezența câțiva ani mai târziu, în momentul scăderii drastice a ponderii programelor preluate de la alte televiziuni străine. Pentru a determina când a început acest proces de regres, am utilizat sursele *edite*, astfel încât să poată fi analizat contextul intern în care au început să fie preferate producțiile autohtone.

O a doua ipoteză pe baza căreia am pornit analiza programelor de televiziune din România comunistă este aceea că Partidul Comunist Român s-a implicat în mod direct în stabilirea întregii grile de programe, acordând atenție nu doar acelor emisiuni cu specific propagandistic – fie ele de actualități, politice sau economice –, ci și emisiunilor de cultură sau divertisment, cele din urmă fiind folosite adesea pentru a susține la rândul lor regimul comunist și valorile acestuia. De altfel, întregul regim s-a caracterizat prin controlul permanent al vieții cetățeanului, astfel că implicarea sa în realizarea programelor culturale și de divertisment nu a fost deloc

întâmplătoare, aceste emisiuni, destinate în general petrecerii timpului liber, fiind responsabile de influențarea audiențelor emisiunilor cu conținut propagandistic. Regimul comunist a încercat să folosească în favoarea sa fiecare minut transmis de Televiziunea Română, această instituție fiindu-i în permanență subordonată. Pentru a înțelege mecanismele care au stat în spatele deciziilor privitoare la programele care au intrat sau nu pe post, am analizat și câteva producții străine celebre, care s-au bucurat de o prezență de lungă durată pe micile ecrane românești, pentru a vedea care au fost motivele pentru care regimul comunist le-a permis existența în grila de programe a Televiziunii Române.

Întrebările de cercetare pentru care dorim să găsim răspunsuri în urma cercetării de față au legătură atât cu evoluția Televiziunii Române, cât și cu conținutul programelor transmise în perioada studiată. Cea dintâi întrebare este cât de importante au fost programele propagandistice pentru regimul comunist și care au fost măsurile luate de Televiziunea Română pentru a susține emisiunile cu conținut ideologic. Cea de-a doua direcție pe care dorim să o urmărim este evoluția numărului de abonamente în România Socialistă a anilor '70 și legătura acesteia cu situația audiențelor din acea perioadă. Următoarele întrebări de cercetare se axează în special pe conținutul programelor românești. Lucrarea de față își dorește să analizeze cum a prezentat TVR-ul cele mai importante evenimente desfășurate pe parcursul deceniului, evenimente pe care în prezent le-am putea cataloga drept „breaking news”. Este interesant de urmărit și cum reușea să aplice televiziunea exigențele regimului în domeniul emisiunilor pentru copii, precum și cum au fost permise celebrele „șopârlițe”, într-un regim care îngrădea fără drept de apel dreptul la libera exprimare. Cele din urmă întrebări la care ne propunem să răspundem în urma finalizării acestei cercetări sunt legate de modul în care au fost afectate chiar și programele importate de cenzura comunistă, dar și care au fost cele mai importante influențe externe în Televiziunea Română.

Teza de față este structurată în două părți. Cea dintâi, compusă din primele două capitole, își propune să delimiteze cadrul conceptual, definind pe larg principalele noțiuni utilizate pe parcursul lucrării. În primul capitol regăsim astfel o istorie pe scurt a televiziunii la nivel mondial, însoțită de evoluția unor concepte precum propaganda, persuasiunea, cultura, cenzura și ideologia. Pentru a înțelege mai bine noțiunile utilizate în analiza diverselor tipuri de programe, am definit și concepte precum genul, discursul, știrile și actualitățile, talk-show-urile și emisiunile de lifestyle, documentarele, divertismentul și emisiunile pentru copii. Cel de-al doilea capitol al tezei a fost dedicat evoluției Televiziunii Române de la fondarea sa până în cel de-al